

З.Крыжановская Н.Я. Основы ландшафтного дизайна. – Ростов на Дону: Феникс, 2005. – 204 с.

Получено 12.02.2008

УДК 72.012 : 747 : 725.4

О.В.ПІДЛІСНА

Харківська державна академія дизайну і мистецтв

ПРОБЛЕМИ ПРОЕКТУВАННЯ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ ВИРОБНИЧОГО СЕРЕДОВИЩА СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Виконано аналіз існуючої дослідницької та методичної літератури і реального досвіду з історії проектування та реконструкції виробничих інтер'єрів, а також проблем, що виникають у цьому напрямку в умовах розвитку сучасної промисловості.

Ситуація в сучасній промисловості України складається таким чином, що на перше місце виходить саме організація внутрішнього простору, інтер'єру промислових виробничих приміщень, місць відпочинку, рекреаційні та допоміжні елементи. Це обумовлено перш за все широким використанням існуючих приміщень великих промислових цехів, які втратили своє колишнє значення з розпадом радянської держави, загальносоюзної системи промислових зв'язків, Переорієнтація промислової політики країни на невеликі приватні промислові підприємства, необхідність підтримки вітчизняного виробника при відсутності державних коштів на перебудову і реконструкцію зробили необхідною саме роботу дизайнера, проектування інтер'єрів, пристосування старих виробничих приміщень під сучасні вимоги організації робочого простору. До того ж, сьогодні як в Україні, так і за її межами колишні промислові і комунальні приміщення використовують за комерційним призначенням у вигляді супер-, гіпер- та мега-маркетів. Цей вид реконструкції швидко окупається. В цьому і полягає актуальність даної проблеми.

Мета запропонованої статті – визначити проблематику сучасних вітчизняних промислових інтер'єрів шляхом розгляду існуючих рішень в Україні та поза її межами, вивчення теорії промислового інтер'єру класичними розробками вітчизняних авторів та пошуки нових рішень проблеми у зв'язку з реконструюванням існуючих виробничих споруд.

Об'єктом статті є питання участі дизайнерів у сучасному проектуванні промислових приміщень та аналіз існуючої на сьогоднішній день літератури та наукових розробок у цій галузі.

За часів становлення капіталістичного суспільства найголовнішою метою була кількість продукції, що виготовляється, а до умов

праці вимоги були мінімальні. Звісно, це призводило до підвищеного травматизму на підприємствах, росту професійних захворювань, низької кваліфікації робітників і, нарешті до затримки розвитку виробництва. Якщо розглянути фотографії інтер'єрів найстаріших заводів Харкова: колишній Гельферіх-Саде (Серп і Молот), паровозобудівний (ім.Малишева), велосипедний і порівняти їх з інтер'єрами періоду розвитку соціалізму, або сучасними промисловими приміщеннями, стає зрозумілим, що розвиток внутрішнього простору відбувався у напрямку покращення головних санітарно-гігієнічних факторів. Освітлення, зменшення пиловиділень, рівню шуму та вібрації, безпека технологічного процесу покращувались з розвитком нових технологій і матеріалів. Із зростанням свідомості суспільства відношення до умов праці докорінно змінилося. Розуміння того, що якість та кількість продукції напряму залежить від комфорту та безпеки працівників призвело до появи великої кількості об'єктивних факторів, що необхідно врахувати при проектуванні будь-якого виробничого приміщення.

Зрозуміло, що, зважаючи на це, проектувальник інтер'єру вивчає, насамперед, санітарно-гігієнічні, функціонально-технологічні, техніко-економічні та інші складові, створюючи простір, в якому людині буде комфортно, зручно та затишно виконувати певні технологічні процеси, проводити більшу частину (до 40%) часу [1].

Важливим елементом промислового інтер'єру можуть стати і всі існуючі комунікації та інженерні мережі, виступаючи як метричні, чи ритмічні акценти загальної композиції. Дизайнер має можливість використати, чи заховати ці елементи декоративними конструкціями.

Та все ж таки, промисловий інтер'єр не повинен перетворитись лише на сукупність виконання певних норм та вимог. Кожна приватна поважаюча себе фірма випрацьовує свій стиль, свої привабливі особливості, до яких поряд з логотипом і спецодягом входить і оформлення інтер'єрів приміщень. Естетична привабливість та упізнавана особливість досягається дизайнером не стільки і не тільки завдяки правильному технологічному розміщенню обладнання, відповідно підбраному кольору стін та стелі, або обґрунтованому використанню акустичних перегородок. Справжні дизайнерські рішення роблять звичайний цех, виробничі приміщення несхожим на склад чи будівельний майданчик (як буває за відсутності дизайн-рішення), комфортабельним, затишним, пристосованим для довгочасного перебування в ньому людей.

Сучасні технології не просто змінюють процес виробництва тієї чи іншої продукції. Значно змінюються умови знаходження людини на підприємстві, підвищується ступінь комфортності як під час безпосередньої роботи, технологічного процесу, так і умови релаксації, відно-

влення оптимального стану людини під час перерви, відпочинку. Зараз маємо змогу забезпечити цехи денним освітленням, кондиціонерами та обігрівачами, встановити клімат-контроль, пилофільтри, акустичний захист, створити штучний мікроклімат у будь-якій зоні виробництва. Звісно, це вимагає від керівників вкладання коштів і чималих. Та на сьогоднішній день рішення цих задач повинно стати обов'язковим для будь-яких підприємств. Такого висновку дійшли вже на Заході і Сході – дочірні фірми іноземних компаній починають свою розбудову саме із забезпечення гідних умов роботи і відпочинку на підприємствах. Якщо взяти за приклад працюючі в Харкові цехи “Мівіні” (В'єтнам) чи цехи з виготовлення килимів (Німеччина), можна побачити, як піклується хазяїн про своїх робітників. Нажаль, багато вітчизняних фірм намагаються “гнати продукцію”, не надто займаючись умовами праці та відпочинку своїх робітників. Існує велика кількість розробок у літературі, які розглядають різні фактори забезпечення робочого режиму та комфорту, дають деякі рекомендації щодо обрання різноманітних параметрів технологічних процесів. Та більшість з них залишається на папері, бо мають складну та поширену форму, а швеї, перукарі, кондитери та інші робітники продовжують втрачати зір, слух та здоров'я під час роботи.

Серед науковців сьогодні дуже небагато друкованих робіт, присвячених промисловим інтер'єрам. Фактично, після досліджень [2, 5] та доповненого дослідження В.В.Блохіна [3, 4] наукові дослідження в цій галузі дизайну майже не проводилися.

У Харкові розробки за даним напрямком належать, крім І.К.Терзяна, кафедрам інтер'єрів Харківської державної академії дизайну і мистецтв та Харківського державного технічного університету будівництва і архітектури. Проте, науковий аналіз та об'єднання в єдиний матеріал рекомендацій щодо проектування виробничих інтер'єрів відсутні. Робота в цьому напрямку ведеться вищезгаданими ВНЗ, наприклад, існують видані в 1992 р. кафедрою ІО ХДАДМ методичні вказівки для підготовки майбутніх дизайнерів [6], але без наукового обґрунтування. До того ж, усі ці дослідження стосуються нових об'єктів, що проектуються.

Та якщо у великій соціалістичній державі наголос ставився на розвиток значних за розмірами підприємств важкої промисловості, в наш час акценти змінюються. Замість загальної забудови новими величними приміщеннями, відбувається перебудова, реконструкція. Ці самі приміщення, в яких виробництво давно припинилося, заводи збанкрутили, промоб'єднання розпалися, пристосовуються приватними підприємцями, акціонерними об'єднаннями під нові, невеличкі за обсягом

виробництва, в основному легкої, харчової, побутової промисловості, чи навіть, торгівельні майданчики, супермаркети тощо. При цьому втрачає роль архітектор, як голова забудівлі, зате на перший план виходить саме дизайнер, який має забезпечити оптимальні параметри температурно-вологісного режиму, уникнути забрудненості і загазованості повітря, шуму і вібрації, створити певні умови освітленості, чистоти та інших вимог, при цьому відновивши естетичні якості приміщень, з використанням сучасних обробних матеріалів, витворів декоративного мистецтва та введення природних елементів в інтер'єр.

Більш цікавими та сучасними здаються експерименти зарубіжних дизайнерів сьогодення (Лофтс-дизайн). Прикладом може слугувати перебудова фірмою Джека Барклея-Ltd промислової споруди в салон показу автомобілів Бентлі в Лондоні (грудень 2004 р.), пристосування колишньої фабрики під школу за системою Монтессорі в Колорадо, сучасні суперфешенебельні інтер'єри на основі виробничих приміщень Emergence of Lofts у Барселоні та Нью-Йорку [8].

Серед зарубіжних видань найближчими до галузі, що розглядається, і найцікавішими здаються [9, 10]. Ці досить визначні видання розглядають необхідність зміни інтер'єру при зміні функції будівлі в умовах сучасної урбанізації, підкреслюють необхідність розуміння процесу, що буде відбуватися в споруді надалі, розглядають інтер'єр як частину корпоративної культури майбутнього підприємства. Та обидва ці видання більшою мірою спрямовані на громадські комерційні або офісні інфраструктури. Промисловість лише посередньо можна розглядати в межах досліджених джерел. Стан же вітчизняної економіки на сьогодні вимагає зовсім інших пріоритетів.

Не є таємницею, що швидкі темпи розвитку вітчизняних підприємств, одночасна поява великої кількості невеличких швейних та взуттєвих, кондитерських та м'ясних цехів призвели до того, що непрофесійно обладнані старі приміщення не мають навіть необхідних за нормами освітлення і кольорового рішення, не кажучи вже про зони релаксації, чи якісь естетичні якості приміщень. Цей процес майже не контролюється державою, яка більше зацікавлена у своєчасній виплаті всіляких податків, ніж у забезпеченні комфортних умов праці на таких підприємствах.

На фестивалі «Архітектурна Москва 2007» - XII Міжнародній виставці «Архітектура і Дизайн» неабияке місце посіла експозиція «Прогулянки по промзонам» – візуальні екскурсії по колишнім фабрикам і заводам, перепрофільованим для потреб міста. Один з висновків: «Дизайнери вимушені оперативної адаптуватися під увесь цей науково-технічний прогрес, не забуваючи і про свої першочергові задачі ство-

рення стилю, краси, новизни та яскравості предметів інтер'єру" [7].

Таким чином, розглянувши історичні шляхи розвитку промислового інтер'єру (а це легко зробити на прикладі місцевої промисловості, що має глибоке історичне коріння), а також дослідивши сучасні тенденції дизайну промисловості, спираючись на досягнення сьогодення у виробництві будівельних та обробних матеріалів (за останні роки промисловість збагатилась великою кількістю нових екологічно чистих, корисних та естетично привабливих знахідок, нових типів освітлення, рішень стелі, перегородок та іншими елементами, які конче необхідно систематизувати задля грамотної рекомендації їх у дизайнерському проектуванні), доцільно розробити конкретні методичні рекомендації для деяких підприємств легкої, харчової, побутової промисловості, що найчастіше сьогодні починають роботу на базі існуючих виробничих приміщень, за якими дизайнер легко і швидко зможе обрати основні параметри освітлення, кольору огорожувальних конструкцій, обладнання, комунікацій, та скористатися обґрунтованими порадами щодо застосування рослин, світильників, меблів та різноманітних декоративних елементів при рішенні інтер'єрів.

1.Фисенко А.С., Демидов С.В. Архитектурное проектирование промышленных предприятий. – М.: Стройиздат, 1973. – 320 с.

2.Раннев В.Р. Интерьер. – М.: Высш. шк., 1987. – 232 с.

3.Блохин В.В. Архитектура интерьера промышленных зданий. – М.: Стройиздат, 1973. – 192 с.

4.Блохин В.В. Интерьеры промышленных зданий. – М.: Стройиздат, 1989. – 231 с.

5.Терзян И.К. Архитектурная организация среды в производственных и вспомогательных помещениях. – Харьков: Высш. шк., 1983. – 129 с.

6.Методичні рекомендації з основ проектування інтер'єрів промислових підприємств для студентів ХДАДМ, 1992 р..

7.Матеріали інтернет-сайта з фестивалю "Архітектурна Москва" 2007 року "Прогулки по промзонам" // Междунар. выставка «Архитектура и дизайн».

8.Материалы интернет-сайта Emergence of Lofts // [http://www.tbs.com.es/advice/property/Emergence Of Lofts 1/html](http://www.tbs.com.es/advice/property/Emergence%20Of%20Lofts%201/html).

9.Dorothy Henehan and R.Dodge Woodson – Building Change-of-Use. – Нью-Йорк, 2004. – 505 с.

10.Christine M.Piotrowski and Elisabeth A.Rogers. Designing Commercial Interiors. – Вид-во «Wiley», 2007. – 448 с.

Отримано 14.03.2008